

Департамент з гуманітарних питань Кам'янської міської ради
Комунальний заклад «Станція юних техніків»
Кам'янської міської ради

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
з позашкільної освіти
гуманітарного напрямку
«НАРОДНА ЛЯЛЬКА»
2 роки навчання

м. Кам'янське - 2020

Автор:

Михайличенко Людмила Віталіївна - керівник гуртка «Народна лялька»
КЗ «Станції юних техніків» Кам'янської міської ради»

Рецензенти:

Пузенко Ю.В. – директор КЗ «Станції юних техніків» Кам'янської міської
ради

Святощук О.М. – методист з науково-методичної роботи КЗ «Станції юних
техніків» Кам'янської міської ради

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність навчальної програми гуртка «Народна лялька» полягає в тому, що вона спрямована на впровадження громадянської освіти, відродження народної творчості, прищеплення дітям любові до рідного краю, пошани до своєї історії.

Національно-культурне відродження України передбачає зростання ролі процесу виховання підростаючого покоління на основі українських традицій, культури України, оволодіння технікою народних ремесел. Народна іграшка, лялька-мотанка, є могутнім засобом виховання дитини, формування її світогляду, моралі, духовності, національної свідомості в сучасних умовах життєдіяльності українського народу.

Освоєння основ мистецтва народної іграшки стає нагальною потребою системи національного виховання молоді як в умовах закладів загальної середньої освіти, так і позашкільної освіти. Народна іграшка в освітньому процесі стає особливим чинником зближення сучасних тенденцій творчості з культурною спадщиною, вона є доцільним педагогічним засобом виховання громадянської відповідальності та об'єктом художньої творчості дитини в системі художньо-естетичної освіти.

Виготовлення ляльки-мотанки є найбільш доступним видом художньої творчості для естетично-трудового виховання підростаючого покоління в сучасних умовах розвитку багатонаціонального суспільства України.

Програма гуртка «Народна лялька» складена на основі програм гуртків «Іграшка» та «Моделювання іграшок-сувенірів», що надруковані у збірнику «Програм з позашкільної освіти. Художньо-естетичний напрям.» Випуск 2 (Київ: «Грамота», 2009), Типових навчальних планів для загальноосвітніх навчальних закладів на вивчення трудового навчання (варіативного модуля № 2 (5 кл.) «Технологія виготовлення народної ляльки», варіативного модуля «Технологія виготовлення української народної ляльки-оберега» (10 - 11 кл.) та авторської програми гуртка «Народна лялька» Сиротенко Н. В. (м. Краматорськ), на підставі використання досвіду роботи керівника гуртка «М'яка іграшка» Костюк М.О. (Нікопольський р-н, с. Олексіївка), власного досвіду керівника гуртка «Народна лялька» Михайличенко Л.В. та інших майстрів народної ляльки.

Особливу увагу приділяється вивченню та виготовленню української ляльки-мотанки, сповненої самобутнім національним колоритом. Відповідно до сучасних реформ освіти здійснюється інтегрований підхід, так як виготовлення народної ляльки є багатим матеріалом для вивчення

народознавства, етнографії, художньої культури, історії, екології, образотворчого мистецтва, міфології, української літератури, математики, креслення, обслуговуючої праці.

Виготовлення народної ляльки уособлюють в собі численні види народної творчості: рукоділля - виготовлення костюма, ткацтво, вишивка, шиття, плетіння. Пласт культури, котрий закладено в ляльці, - міфологію і фольклор, тобто свята, обряди, традиції, усе це свідчить про те, що майстерність виготовлення авторської ляльки-мотанки з тканини можна вважати сучасним видом декоративно-ужиткового мистецтва, який продовжує інтенсивно розвиватися в системі національної освіти та виховання підростаючого покоління. Народна лялька – джерело натхнення, художньо-образного мислення та практичної креативності в створенні образу або символу різними прийомами виготовлення мотанок.

Під час виготовлення іграшок в учнів розвиваються старанність, працьовитість, фантазія, творча уява, формується творче відношення до праці, виробляються певні навички та вміння, які можуть знадобитися в житті. Виготовлення ляльок дозволяє дітям розкрити свої креативні можливості, зосередити увагу на точності рухів рук, розвивати окомір, охайність при виконанні роботи.

Заняття в гуртку «Народна лялька» виховують у дітей почуття національної самосвідомості, громадянської відповідальності, любові до своєї країни і рідного краю, залучають гуртківців до активної праці, прищеплюють повагу до народного мистецтва, розуміння прекрасного, створювати своїми руками витвори мистецтва, збагачують духовний світ дітей.

Метою програми є формування компетентностей особистості у процесі залучення до народної творчості.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

- пізнавальної: ознайомлення з різними матеріалами, інструментами, техніками виготовлення народних ляльок, з поняттями та знаннями, які стосуються народної творчості;
- практичної: вироблення трудових вмінь, навичок обробки матеріалів, роботи з інструментами, засвоєння технологій виготовлення різноманітних виробів;
- творчої: формування творчої особистості, її художнього смаку, пізнавального інтересу, творчої уяви, фантазії, творчої самореалізації; емоційний, фізичний та інтелектуальний розвиток;
- соціальної: розвиток стійкого інтересу до мистецтва свого народу, його історії; виховання дбайливого, шанобливого ставлення до народних

традицій, національної свідомості; формування естетичного смаку; популяризації народних промислів; виховання позитивних якостей емоційно-вольової сфери (самостійність, наполегливість, працелюбство тощо), доброзичливості й товариськості у ставленні до інших, вміння працювати в колективі.

Навчальна програма спрямована на вихованців віком від 6 до 18 років в умовах позашкільної освіти.

Програмою передбачено теоретичні й практичні заняття. При викладанні теоретичною матеріалу використовуються такі методи роботи як розповідь, яка супроводжується показом репродукцій, бесіди з переглядом і аналізом зразків власних виробів та їхніх конструкцій, презентації, перегляд відео майстер-класів.

Практична робота включає замальовку моделі іграшки, заготовку лекал, підбір матеріалу, з якого буде виготовлятися лялька, розкрій тканини, змотування, плетіння, шиття деталей, виготовлення прикрас та атрибутів, з'єднання деталей та оздоблення ляльки.

Під час навчання учні поступово опановують різноманітні техніки виготовлення народних ляльок. Вони оволодівають новим рівнем знань на основі раніше отриманої інформації.

Для виконання особливо складних робіт і в період підготовки до виставок дитячих робіт проводяться індивідуальні заняття для найбільш обдарованих дітей.

Програма гуртка розрахована на два роки навчання. На опрацювання навчального матеріалу 1-го та 2-го років навчання відводиться по 216 годин на рік з розрахунку 6 годин занять на тиждень.

Програма першого року навчання передбачає ознайомлення вихованців з історією виникнення та вдосконалення народної ляльки, а також із розвитком народних промислів, пов'язаних з виготовленням іграшки.

Протягом першого року навчання гуртківці здобувають навички художньої творчості, уявлення про пропорції, виразність форм, засвоюють види швів, основні технологічні процеси виготовлення народної ляльки та іграшки мотанки, послідовність виконання окремих операцій в її створенні та декоруванні.

Заняття першого року навчання мають на меті навчити дітей робити прості народні ляльки та іграшки мотанки. Вихованці навчаються правильно замальовувати моделі, підбирати та кроїти тканину, оздоблювати свою роботу. Вони вивчають властивості матеріалів, з яких виготовляється найпростіша лялька (тканина, нитки), оволодівають прийомами й методами роботи з матеріалами та інструментами, навчаються виготовляти елементи

оздоблення ляльки, аксесуари та дотримуватися у своїй роботі правил техніки безпеки. Новизна навчальної програми першого року навчання заключається у використанні при виготовленні ляльки-мотанки талашу. Гуртківці познайомляться не тільки з технологією виготовлення різних видів іграшок, а також з виготовленням композицій, панно та прикрас з природнього матеріалу. Використання в роботі листя кукурудзи є найдавнішим природнім матеріалом, який наші пращури використовували в побуті.

Програма другого року навчання спрямовується на вдосконалення набутих знань та вмінь, оволодіння основами мистецтва іграшкарства, навичок створення іграшки, ляльки-мотанки. Цей курс навчання ставить за мету розвиток у дітей вміння працювати з різними матеріалами, передбачає перехід до виконання складніших, порівняно з початковим рівнем, виробів. Гуртківці навчаються створювати тематичні композиції, самостійно підходять до вирішення творчих завдань, зокрема, проєктують і виготовляють оригінальні ляльки на сучасний лад, створюють композиції з ляльок за сюжетами українських народних казок, творів українських письменників, поетів, дитячих мультфільмів.

Особливий акцент у змісті програми зроблено на виконанні складних композицій, використовуючи колективну роботу. Ця форма організації праці дозволяє ефективно виконувати трудомістку роботу, згуртовує дітей, надихає їх до творчості, викликає бажання змагатися один з одним, а також вчить працювати в команді.

На другому році навчання освоєння програми діти познайомляться з інноваційним сучасним матеріалом – фоаміраном. Особливість програми другого року навчання полягає у використанні при виготовленні ляльки сучасного інноваційного матеріалу, фоамірану. Робота з цим матеріалом це більш складна технологія виготовлення виробів з використанням пінопластових кульок, дроту, некондиційних матеріалів, використаних предметів, так як не тільки дає змогу вдосконалити майстерність, але і піклуватись про навколишнє середовище, що несе виховний вплив на екологічне виховання свідомості молодого покоління.

Вихованці гуртка беруть активну участь у різноманітних конкурсах і виставках різного рівня. Дуже корисними є екскурсії у місцеві музеї, зустрічі з народними умільцями.

У програмі передбачено індивідуальну роботу з учнями згідно Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах, яке затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 11.08.2004, № 651.

Програма є орієнтовною, а тому керівник гуртка може вносити зміни та доповнення до її змісту, враховуючи умови. Кількість годин та їхній розподіл за темами програми теж є орієнтовними. Керівник колективу може сам визначати доцільність такого розподілу і вносити до програми відповідні корективи.

ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ. ПЕРШИЙ РІК НАВЧАННЯ НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні заняття	практичні заняття
1.	Вступ.	3	3	-
2.	Історія української народної іграшки. Класифікація ляльок. Ляльки з сухої трави, соломи або рогозу, тканини. Найпростіші ляльки.	6	2	4
3.	Анімалістична іграшка.	3	1	2
4.	Домашні тварини. Виготовлення іграшок у техніці мотанка.	12	3	9
5.	Використання декоративних іграшок та ляльок в сучасному інтер'єрі. Виготовлення гольниці. Виготовлення фігурок метелика, пташки. Ляльки мотанки «Янгол», «Благополучниця», «Торохкальце», «Лялька на ложці», «День і Ніч». Іграшка мотанка оберіг «Сонце», «Ловець снів» з ниток.	24	6	18
6.	Українська народна лялька-мотанка.	45	8	37
6.1.	Баба або Зольна лялька.	3	1	2
6.2.	Виготовлення ляльки-мотанки з ниток.	3	1	2
6.3.	Оформлення обличчя вузлових ляльок.	3	1	2
6.4.	Текстильні ляльки-мотанки. Ляльки-мотанки «Немовля», дівчина наречена «Княгиня», «Баба Берегиня».	24	3	21
6.4.	Виготовлення вузликової ляльки-мотанки Середньої Наддніпрянщини.	6	1	5
6.5.	Одяг ляльки, його залежність від традицій українського національного вбрання. Символіка елементів одягу ляльки-мотанки. Оздоблення одягу.	6	2	4

7.	Новорічний обряд в Україні. Виготовлення новорічних прикрас - іграшок-мотанок, обрядових та оберегових різдвяних народних ляльок: сніговичок, «Різдвяний янгол», «Коза», «Коляда», «Снігуронька».	18	3	15
8.	Житло і побут людей у фольклорі. Виготовлення ляльки «Домовичок», виготовлення сімейного оберега «Нерозлучники».	9	1	8
9	Поетизація стихій природи нашими предками. Сонце і вода - символи життя. Верба – символ дерева роду. Калина - символ України. Виготовлення ляльок «Верба» і «Калина».	15	3	12
10.	Історія створення сувенірів та їх призначення. Сувенір на спогад. Ляльки-мотанки «Подорожниця», «Травниця», «На щастя», «Лялька-обручка».	21	3	18
11.	Оберегові ляльки-мотанки - складова культурної спадщини народу. Оберегові ляльки «Зерновушка», «Дзвоник», «Лихоманки», «Десятиручка», «Бажанниця», «Дзвоник».	18	3	15
12	Талаш (листя кукурудзи). Використання, прийоми роботи з талашом, натуральні барвники. Ляльки з талашу.	12	3	9
13.	Використання ляльок в обрядах «Заклички весни». Великодні свята. Ляльки «Масляна», «Веснянка», «Вербна», «Великоднева», «Купавка».	15	3	12
14.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	12	12	-
15.	Підсумкове заняття.	3	3	-
	Разом	216	57	159

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти та матеріали. Правила безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць.

2. Історія української народної іграшки (6 год.)

Теоретична частина. Лялькоподібні фігурки, як предмети культово-релігійного призначення та іграшки. Виникнення української народної іграшки. Лялька — модель людини. Гра дитини з лялькою — підготовка до майбутнього дорослого життя. Одягання ляльки — набуття уявлень про історію одягу. Класифікація ляльок: по розміру (ростові, локтьові, долоня); за призначенням (обрядові, оберегові, ігрові, авторські, сувенірні); за матеріалами виготовлення (солома, трава, сіно, нитки, тканина, дерево, глина, папір); за способом виготовлення. Звернути увагу на те, що народні іграшки виконували без креслень, будь-яких викройок, ескізів. Усі їхні параметри визначалися величиною долоні, пальців, руки – до ліктя, плеча.

Практична частина. Виготовлення простих мотанок, ляльок кувадок (три види). Виготовлення ляльок «Жуйка», ляльки з трави.

3. Анімалістична іграшка (3 год.)

Теоретична частина. Тварини, які нас оточують. Домашні та дикі тварини. Демонстрування ілюстративного матеріалу про анімалістичну іграшку. Виразність образів тварин в анімалістичній іграшці. Наділення їх рисами, притаманними людині. Простота й лаконічність анімалістичної іграшки. Пропорції та виразність форм. Декоративне оформлення і кольори.

Практична частина. Виготовлення зайчика з носової хустки. Виготовлення собаки з рушника.

4. Домашні тварини (12 год.)

Теоретична частина. Бесіда з дітьми про їхніх домашніх улюбленців. Основні характерні риси кожної з цих тварин. Умовність кольорового вирішення кожної окремої іграшки. Декоративні властивості матеріалу та їхнє використання при виготовленні іграшки.

Практична частина: Підготовка матеріалів (тканина, тонкий мотузок, нитки, бісер або гудзики для очей і носика) та інструментів. Виготовлення іграшок у техніці мотанка: зайчик на пальчик, котик, коник, півник.

5. Використання декоративних іграшок та ляльок в сучасному інтер'єрі (24 год.)

Теоретична частина. Декоративні іграшки, які прикрашають наш побут. Демонстрування декоративних іграшок та ляльок. Ручні шви.

Практична частина. Підготовка матеріалів (тканина, нитки, бісер, стрічки, мереживо, ложка, волоський горіх, зерна злаків, наповнювач) та інструментів (лінійка, олівець, ножиці, голка з нитками). Підготовка лекал із картону. Виготовлення гольниці «Капелюшок». Виготовлення фігурок метелика, пташки, ляльки-мотанки «Янгол», «Благополучниця», «Торохкальце», «Лялька на ложці», «День та Ніч». Іграшка мотанка оберіг «Сонце», «Ловець снів» з ниток.

6. Українська народна лялька мотанка (45 год.)

Теоретична частина. Лялька з тканини як самобутнє явище у побуті та мистецтві українців. Уособлення образу людини в ляльці. Конструктивні особливості стародавніх ляльок (відсутність рук та ніг). Обрядово-магічні функції (хатній родовий оберіг, заступник, запорука народження власної дитини тощо). Традиційні типи хатніх вузлових ляльок. Матеріали, які використовуються для виготовлення ляльок. Традиційні способи виготовлення ляльок (вузлові та шиті, з пап'є-маше та м'яких матеріалів, сухого зілля, дерева, трави, паперові ляльки). Баба або Зольна лялька (єдина лялька, яка виготовлялась без головного убору і без волосся, голова робиться із золи, а тіло ганчіркове). Виготовлення ляльки-мотанки з ниток. Оформлення обличчя вузлових ляльок (способи виготовлення голови ляльки, способи намотування хреста). Текстильні ляльки-мотанки. Ляльки-мотанки «Немовля», дівчина наречена «Княгиня», «Баба Берегиня». Вузликові ляльки-мотанки Середньої Наддніпрянщини. Одяг ляльки, його залежність від традицій українського національного вбрання. Символіка елементів одягу ляльки-мотанки (спідниця уособлює землю; сорочка — три часи: минулий, теперішній і майбутній; головний убір — очіпок, стрічка чи хустка — зв'язок із небом). Обов'язковими атрибутами є вишиванка та намисто, які уособлюють достаток. Символіка кольору ляльки-мотанки (якщо лялька робиться на добробут та здоров'я родини — для одягу підбираються червоно-зелені відтінки, для успіху в фінансових справах — зелені та золотисті, для щастя у коханні чи подружньому житті — червоні, рожеві, помаранчеві кольори, для успіху в творчості — блакитні).

Практична частина. Підготовка матеріалів (тканина, нитки, вата, мереживо, тасьма) та інструментів (ножиці, олівець, лінійка). Добір ляльки для виготовлення. Пошук виробів-аналогів. Створення ескізного малюнка ляльки, одягу, прикрас. Втілення в костюмі для ляльки художнього смаку та уподобань її творця. Добір та підготовка базових та доповнюючих матеріалів до роботи. Виготовлення ляльок «Зольна», ляльки з ниток, ляльки-мотанки «Немовля», «Княгиня», «Берегиня». Вимотування простого сакрального хреста - символу сонця. Виготовлення вузликової ляльки Середньої Наддніпрянщини шляхом зв'язування та накручування. Виставка робіт гуртківців.

7. Новорічний обряд в Україні (18 год.)

Теоретична частина. Народні обряди на Різдво, Василя, Водохреща, Коляда. Вивчення колядок, щедрівок.

Практична частина. Підготовка матеріалів (вата, серветки вологі, тканина, органза, нитки, стрічки, тасьма, мереживо, лико, дзвоники, бубенці, бісер, намистини). Виготовлення новорічних прикрас-іграшок мотанок, обрядових та оберегових різдвяних народних ляльок: сніговичок з серветки, «Різдвяний янгол» з органзи, «Коза» з лика, «Коляда» з текстилю.

8. Житло і побут людей у фольклорі (9 год.)

Теоретична частина. Бесіда про мир та злагоду у кожному домі. Біла українська хата — один із символів України, який прийшов до нас із прадавніх часів. Звичай прикрашати житло вишитими рушниками і витворами народного мистецтва. Особлива роль печі — вогнища, яке дає їжу і тепло. Гостинність та охайність притаманні українцям.

Практична частина. Підготовка матеріалів та інструментів; підготовка лекал із картону. Виготовлення оберегу «Домовичок». Виготовлення сімейного оберегу «Нерозлучники».

9. Поетизація стихій природи нашими предками (15 год.)

Теоретична частина. Українське народне мистецтво — багатівікове уявлення про красу й гармонію. Наділення різних явищ природи, тварин і рослин у фольклорі особливими властивостями (сонце і вода — символи життя, верба — символ дерева роду, калина — поетичний символ України, священні образи тварин і комах - лелека, бджола).

Практична частина. Підбір тканини та інших матеріалів, з яких буде створено композицію. Ескіз, який розкриватиме змістову значущість образу. Виготовлення ляльок «Верба» і «Калина». Декорування. Виготовлення гілочки калини з бісеру. Оформлення композиція «Без верби і калини нема України».

10. Історія створення сувенірів та їх призначення. Сувенір на спогад (21 год.)

Теоретична частина. Сувенір — подарунок на спогад про якусь людину чи подію. Поняття про особистий сувенір. Поняття про сувенір загального значення, який несе у собі інформацію про країну та її історію, художню культуру народу, його традиції та естетичні ідеали. Сувенір, зроблений власноруч — найкращий подарунок.

Практична частина. Підготовка матеріалів та інструментів. Лялька-мотанка на спогад «Подорожниця», сувенірна лялька «Травниця» з травами, лялька «На щастя», авторська «Лялька-обручка». Ляльки декоруються з використанням традиційних національних елементів в оздобленні виробу (вишивка, намисто, стрічки).

11. Оберегові ляльки-мотанки - складова культурної спадщини народу (18год.)

Теоретична частина. Головні священні символи України — тризуб, хрест, коло. Рослинні образи-обереги (верба, дуб, тополя, калина, мак, барвінок, любисток, м'ята, волошка). У давнину народним лялькам надавали різні магічні властивості: вони могли захищати людину від злих сил (Берегиня, Вепська), приймати на себе хвороби і негоди (Лихоманки), допомагати селянам вирощувати добрий урожай та жити в достатку (Зерновушка, Багач), бути вісником добрих вістей (Дзвоник), допомагати у справах та рукоділлі (Десятиручка, Шестиручка), навіть виконувати бажання (Бажанниця).

Практична частина. Підбір матеріалів та тканини, елементів оздоблень для виготовлення ляльок. Виготовлення оберегових ляльок «Зерновушка», «Багач», «Вепська», «Дзвоник», «Берегиня», «Лихоманки», «Десятиручка», «Шестиручка», «Бажанниця».

12. Талаш (листя кукурудзи) (12год)

Теоретична частина. Використання, прийоми роботи з талашом, натуральні барвники. Ляльки з талашу. Використання в роботі листя кукурудзи є найдавнішим природнім безкоштовним матеріалом, який українці використовували в побуті. Збір, зберігання, прийоми обробки талашу. Використання для виробів, панно, аксесуарів.

Практична частина. Фарбування натуральними барвниками (кава, чай, куркума, шпинат, буряк та ін.) Виготовлення ляльки, коника, пташки. Виготовлення прикрас з талашу. Авторська композиція «Українське подвір'я».

13. Використання ляльок в обрядах «Заклички весни». Великодні свята (15 год.)

Теоретична частина. Весняні свята українського календарного циклу. Проводи зими – свято Масляна. Заклички весни та роль ляльки в обряді закликання весни. Великоднів свята. Ляльки «Масляна». Сувенірні ляльки «Веснянка», «Вербна», «Великоднева». Обрядова лялька «Купавка».

Практична частина. Виконання ескізу. Підбір матеріалів (тканина червоного кольору, біла, зелених відтінків, нитки, стрічки, мереживо). Виготовлення ляльки «Масляна», сувенірної ляльки «Веснянка». Великоднєва композиція з ляльок мотанок Вербна та Пасхальна. Лялька на пасхальне яйце. Яйце-мотанка.

14. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Теоретична частина. Дитячі ранки, родинні свята, пізнавально-ігрові програми, конкурси. Екскурсії для ознайомлення з природою, історією та культурою краю. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з народними майстрами.

15. Підсумкове заняття. (3 год.)

Творчий звіт гуртківців. Відзначення кращих учнів. Виставка робіт.

ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ. ДРУГИЙ РІК НАВЧАННЯ НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні заняття	практичні заняття
1.	Вступне заняття.	3	3	-
2.	Умовність образу ляльки	6	3	3
3.	Казка в українському фольклорі. Композиція «Солом'яний бичок». Ляльки «Дід», «Баба», «Бичок». Композиція «Івасик-Телесик».	30	3	27
4.	Природа в українській народній творчості. Ляльки «Маківка», «Русалка», «Мавка», Композиція «Пори року».	33	3	30
5.	Український народний одяг. Ляльки різних регіонів України.	33	6	27
6.	Обрядові ляльки: зимові («Санниця», «Спиридон-Сонцеворот»); весняні («Великодня голубка» «Першоцвіт», «Птиця Радість»); літні («Суховійка»,	36	6	30

	«Мокредина», «Спасівка»); зажинкові і обжинкові ляльки.			
7.	Дитячі ляльки ігрові. Фоаміран («Дівчинка та хлопчик», «Дівка-Баба», Композиція «Сім'я»). Ляльки з фоамірану.	36	3	33
8.	Лялька, як еталон рукоділля. Перегляд робіт народних майстринь. Створення авторської ляльки.	24	3	21
9.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки.	12	12	-
10.	Підсумкове заняття.	3	3	-
	Разом:	216	45	171

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття (3 год).

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти та матеріали. Правила безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць.

2. Умовність образу ляльки (6 год.)

Теоретична частина. Українська фольклорна лялька — яскравий вид народної творчості. Умовність, узагальнене зображення іграшки. Декоративність, відчуття матеріалу, симетрія. Логічна відповідність між формою, матеріалом і технікою виконання. Особливості вибору кольору при виготовленні ляльки.

Практична частина. Замальовка народного костюма. Виконання ескізів ляльки з використанням елементів народного одягу.

3. Казка в українському фольклорі (30 год.).

Теоретична частина. Казка — невичерпне джерело духовного життя народу. Поняття про добро і зло у казці. Відображення міфологічних уявлень у казці. Світогляд, звичаї, вірування у казках. Композиція «Солом'яний бичок». Ляльки «Дід», «Баба», «Бичок». Композиція «Івасик-Телесик».

Практична частина. Підготовка матеріалів та інструментів; підготовка лекал із картону; виконання композиції «Солом'яний бичок»; виготовлення ляльок «Дід», «Баба», «Бичок». Виготовлення композиції «Івасик-Телесик».

4. Природа в українській народній творчості (33 год.)

Теоретична частина. Культ рослин у давніх віруваннях українців. Зелені свята, Свято Трійці, свято Івана Купала. Ритуали, пов'язані із Зеленими святами, їхня мета у святковому дійстві - сприяння родючості

землі, викликання дощу, забезпечення гарного врожаю. Міфологічні істоти у народній творчості.

Практична частина. Підготовка матеріалів та інструментів; підбір оздоблювальних елементів, виготовлення штучної квітки маківки; виготовлення ляльок «Маківка», «Русалка», «Мавка»; композиції «Пори року» з ляльок-мотанок (Зима, Весна, Літо, Осінь). Композиція «Веселка».

5. Український народний одяг. Ляльки різних регіонів України (33 год.)

Теоретична частина. Одяг — своєрідний оберіг для людини. Народний одяг. Комплект традиційного народного одягу. Жіноче вбрання. Дівоче намисто. Головні убори української жінки. Жіноча сорочка. Чоловіче вбрання: сорочка, шаровари, пояс, взуття.

Практична частина. Підготовка матеріалів (мішкловина, льняні та бавовняні клаптики білої тканини, нитки, стрічки, клаптики кольорових та набивних тканин, бавовняні нитки або пакля для волосся); виготовлення ляльок різних регіонів України за зразками, наведеними в книзі О.С.Найдена «Українська народна іграшка. Історія. Образна своєрідність, функціональні особливості».

6. Обрядові ляльки (36 год.)

Теоретична частина. Обряди, пов'язані із використанням ляльок. Зимові обрядові ляльки «Санниця», «Спиридон-Сонцеворот»; весняні обрядово-сувенірні ляльки «Великодня голубка», «Першоцвіт», «Птиця Радість» літні «Суховійка», «Мокредина», «Русалка», «Спасівка»; зажинкові і обжинкові ляльки, їх призначення в давнину. Сучасне використання цих ляльок як художнього, декоративно-вжиткового виробу.

Практична частина. Добір та підготовка базових та доповнюючих матеріалів (тканина, нитки, вата, мереживо, тасьма, нитки для волосся ляльки, стрічки, хутро) та інструментів (ножиці, олівець, лінійка). Створення ескізного малюнка ляльки, одягу, прикрас. Втілення в ляльчиному костюмі художнього смаку за власним задумом.

7. Дитячі ляльки ігрові. Фоаміран (36 год.)

Теоретична частина. Ігрові ляльки призначалися для забави дітям. Вони ділилися на зшивні і згорнуті. Згорнуті ляльки робилися без голки і нитки. До ігрових згорнутих ляльок відносять ляльки-закрутки, що виготовлялися досить легко. Тулуб – шматок тканини, закручений навколо своєї осі та скріплений ниткою. Найпростішою згорнутою лялькою вважається лялька «Бариня». Її виготовляли для дітей молодшого віку. Ігрова ганчір'яна лялька. Відмінною рисою техніки її виготовлення було те,

що тканину внизу не залишали єдиним «подолом», а поділяли на частини і формували ніжки, обмотуючи їх нитками. У деяких місцевостях дівчата виготовляли ляльки в залежності від свого віку. Перша лялька – простоволоса. Друга – лялька з косою. Третя – молодуха. Четверта – лялька ошатна, вона була тим іспитом, що відокремлював дитинство від юності. Фоаміран, основні його властивості, види ляльок з фоамірану, технологія виготовлення та моделювання ляльок. Види та прийоми роботи з матеріалом. Інструменти та допоміжні матеріали. Використання пляшок, пакування та іншого використаних матеріалів для основи ляльки.

Практична частина. Підготовка матеріалів та інструментів. Виготовлення подвійної ляльки «Дівка-баба», ляльки «Бариня». Створення композиції з ігрових ляльок «Сім'я»: батько, мати, син, донька за власним задумом. Оздоблення ляльок. Оформлення композиції. Виготовлення ляльки з фоамірану: на олівець, на пластиковій пляшці, з гнучкими ніжками.

8. Лялька, як еталон рукоділля (24 год.)

Теоретична частина. Знайомство з роботами народних майстринь: А. Шушкевич, В. Сакало, Т. Тильчак, Т. Буртнік, А. Луцька, Г. Резніченко та інших, перегляд робіт народних лялькарів (світлин в мережі інтернет). Створення авторської ляльки.

Практична частина. Підготовка матеріалів (мішковина, атлас, сукно, шкіра, поролон, клаптики білої тканини, різнокольорові нитки, бісер, мереживо, тасьма); підготовка ескізу та лекал; повторення традиційних прийомів виготовлення ляльки; виготовлення авторської ляльки та її оздоблення у народній чи сучасній манерах. Створення презентації «Етапи виготовлення авторської ляльки».

9. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Дитячі ранки, родинні свята, пізнавально-ігрові програми, конкурси. Екскурсії для ознайомлення з природою, історією і культурою краю. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з народними майстрами.

10. Підсумкове заняття (6 год.)

Творчий звіт гуртківців. Відзначення кращих учнів. Підсумкова виставка робіт.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Гуртківці повинні знати:

- історію виникнення української народної іграшки;
- основні міфологічні уявлення українців про стихії природи;

- роль оберегів у житті українців;
- особливості українського народного одягу; ;
- властивості матеріалів, які використовуються для виготовлення ляльок;
- поняття про теплі й холодні кольори;
- поняття про народну та сучасну ляльку;
- способи використання лекал;
- прийоми використання різних швів;
- особливості анімалістичної іграшки;
- техніку та технологію виготовлення народних ляльок;
- правила техніки безпеки в роботі з інструментами.

Учні повинні вміти:

- самостійно виготовляти кількома способами голову ляльки-мотанки;
- готувати матеріали, інструменти, лекала для виготовлення іграшок;
- підбирати матеріал за кольором і фактурою;
- виконувати розкрій, зметування;
- виготовляти тіло ляльки кількома способами;
- виготовляти аксесуари для ляльки;
- підбирати тканину у відповідності до масштабу малюнка та розмірів ляльки;
- поєднувати основу і деталі;
- виготовляти авторську ляльку на основі традиційної;
- оздоблювати ляльку;
- виготовляти ляльки з талашу.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК МАТЕРІАЛІВ ТА ОБЛАДНАННЯ

Біла тканина	За необхідністю
Картон	10 аркушів
Кольорова тканина	За необхідністю
Крейда для розкрою	10 шт.
Мішковина	За необхідністю
Нитки різного кольору	60 шт.
Олівці прості	20 шт.
Нитки муліне різного кольору	За необхідністю
Вата	За необхідністю
Штучне хутро, клаптики	За необхідністю
Нитки в'язальні	5 мотків
Стрічки різного кольору	100 метрів

Тасьма різна	За необхідністю
Мереживо	100 метрів
Нитки №10	20 шт.
Нитки швейні кольорові	20 шт.
Бісер, бусини	За необхідністю
Швейні шпильки	20 наборів
Голки	10 наборів
Ножиці	20 шт.
Наперстки	20 шт.
Лінійки	20 шт.
Сантиметрова стрічка	10 шт.
Праска електрична з терморегулятором та парозволожувачем -	1 шт.
Дошка для прасування -	1 шт.
Підставка під праску -	1 шт.
Пістолет клейовий -	1 шт.

Література:

1. Величко Н.В. Поделки из ниток.- Харьков: Клуб семейного досуга, 2011.- 64 с.
2. Ганжа П. Таємниці українського рукомесла. – К.: «Мистецтво», 1996.
3. Грушевський М.С. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу – К.: Либідь, - 2006.
5. Дозвілля, техніка, творчість. Збірник методичних рекомендацій. Вип. 3. За ред. В. В. Ткачука. — К.: Грамота, 2005.
6. Закон України „Про позашкільну освіту” // Уряд. кур’єр. - 2000. - № 25.
7. Зимина З.І. «Текстильні обрядові ляльки» Москва 2007
8. Кірієвський І. Міфи давніх слов’ян. – Харків: Книжний клуб, 2006.-240 с.
9. Кононко Є. Л. Трудове виховання дітей в сім’ї. - К.: «Радянська школа», 1988.
10. Косаковская Е.А. Игрушка в жизни ребенка. – М., 1980.
11. Котова И. Н., Котова А. С. Русские обряды и традиции. Народная кукла.— СПб.: «Паритет», 2003.— 240 с. + вкл.
12. Михайленко Н.Я., Короткова Н.А. Как играть с ребенком. – М., 1990.
13. Молотобарова О.С. Кружок изготовления игрушек-сувениров. - М.: «Просвещение», 1990.
14. Найден О.С. Українська народна іграшка. Історія. Семантика. Образна

своєрідність, функціональні особливості. – К., 1999.

15. Ніколаєва Т. А. Історія українського костюму / Т. О. Ніколаєва. – К. : Либідь, 1996. – 176 с.

16. Ніколаєва Т. О. Український народний одяг. — К.: Наукова думка, 1987.

17. Яновський М. В. Срібна пряжка. Розповідь про народних митців. — Ужгород, 1980.

18. Резніченко Г.В. «Іграшки-мотанки» навчально методичний посібник, Тернопіль, Богдан, 2013р, 103с.

19. Скуратівський В. Святвечір (у двох книгах).- К.: Перлина, 1994.

20. Символи и их влияние на людей.- Донецк: АСТ-Сталкер, 2004. -204

21. Чудеса своїми руками «Поделки из лоскутков» М.В.Бедина , Харьков, Белгород 2011

22. Хоменко В., Никитюк Г. Обереги своими руками: украшение и защита вашего дома. – Харьков, Клуб семейного досуга, 2010.- 96 с.

23. Художні промисли України. — К.: Мистецтво, 1979.

24. Фіголь Д.І. Українська народна дитяча іграшка. – К., 1956.

25. Флерина Е.А. Игра и игрушка. – М., 1973.

23. Шевчук

Л.В. «Дети и народное творчество» , Москва , «Просвещение» 1985

26. Шушкевич А.Ф. «Народна лялька» технологія виготовлення,-Тернопіль, Богдан, 2013р, 200с.

Інтернет-ресурси

1. <http://motanka.fashiony2011.ru/archives/34>

2. <http://www.etnolyalka.net.ua>

3. <http://www.etnolyalka.net.ua/>

4. <http://bonbon.kiev.ua/category/19>

5. <http://motanka.kiev.ua/products/lyalky-motanky/>

6. <http://www.youtube.com/watch?v=UnscCbHUBjs>

7. <http://www.youtube.com/watch?v=ttHBnGfbHqU>

8. <http://handhand.ru/shop/goods/view/105854/>

9. <http://chakachu.com/ukr/stati/motanki-storya-vuzlikovo-lyalki>

10. <http://motanky.livejournal.com/tag/Десятиручка>

11. <http://motanka.com.ua/>

12. <http://www.perunica.ru/vospitanie/236-slavyanskaya-obryadovaya-kukla.html>

13. <http://www.pelagea-kukla.ru/?page=6>

14. <http://stranamasterov.ru/node/661082?tid=319>

15. <http://prazdnichnyimir.ru/den-semi/5694/slavyanskije-kukly-oberegi-2/>

ДОДАТКИ

Перший рік навчання

Розділ 2



Розділ 3, 4



Розділ 5



Розділ 6



Розділ 7



Розділ 8



Розділ 9



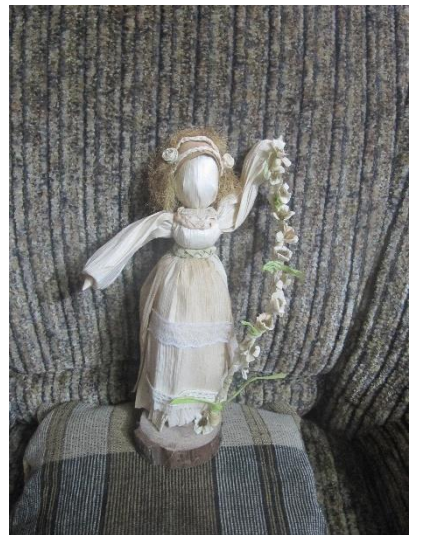
Розділ 10



Розділ 11



Розділ 12





Розділ 13



Другий рік навчання

Розділ 3



Розділ 4



Розділ 5



Розділ 6





Розділ 7



Розділ 8



